

Univerzita Pardubice
Fakulta chemicko-technologická

Politická práva v České republice
Kateřina Horáková

Bakalářská práce

2012

University of Pardubice
Faculty of chemical technology

Political rights in the Czech Republic

Kateřina Horáková

Bachelor thesis

2012

Univerzita Pardubice
Fakulta chemicko-technologická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Horáková**

Osobní číslo: **C08048**

Studijní program: **B2807 Chemické a procesní inženýrství**

Studijní obor: **Ekonomika a management chemických a potravinářských podniků**

Název tématu: **Politická práva v České republice**

Zadávací katedra: **Katedra ekonomiky a managementu chemického a potravinářského průmyslu**

Zásady pro vypracování:

1. Vymezení základních pojmů – lidská práva a jejich historický vývoj.
2. Struktura lidských práv – práva občanská, politická sociální a další.
3. Rozbor politických práv.
4. Zhodnocení právní úpravy politických práv.
5. Shrnutí a závěr.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 40 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- 1. Balaš, V., Blahož, J., Klíma, K. Srovnávací ústavní právo, ASPI Praha, 2007**
- 2. Blahož, J. Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005**
- 3. Filip, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Brno: Masarykova univerzita, 2001**
- 4. Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V. Ústavní systém České republiky. Základy českého ústavního práva. 4. vydání. Praha: Prospektrum, 2002.**
- 5. Klíma, K. Ústavní právo, 3. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.**
- 6. Klokočka, V. Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie). 2. vydání. Praha: Linde, 2006.**
- 7. Listina základních práv a svobod**

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Ing. Jiří Klavík**

Katedra ekonomiky a managementu
chemického a potravinářského průmyslu

Datum zadání bakalářské práce: **24. února 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **22. června 2012**

prof. Ing. Petr Lošťák, Dr.Sc.
děkan

L.S.

doc. Ing. Lenka Branská, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 22. února

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 6. 2012

Kateřina Horáková

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Ing. Jiřímu Klavíkovi za odborné vedení v průběhu bakalářské práce, ochotu, pomoc a cenné rady při zpracování zadaného tématu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou politických práv v České republice. První kapitola bakalářské práce je věnována dokumentům pojednávajících o lidských právech a svobodách a dále jsou popisována politická práva občanů. Ve druhé kapitole jsou charakterizována lidská práva, popisovány ústavy zemí Evropské unie a v neposlední řadě přiblíženy pojmy sociální a právní stát. Třetí kapitola se věnuje popisu politických práv, jejich vysvětlení a porovnáním dokumentů. Čtvrtá kapitola pojednává o zhodnocení politických práv.

Klíčová slova

Politická práva, Listina základních práv a svobod, sociální a právní stát, lidská práva, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Ústava ČR, lidská práva

Title

Political rights in the Czech Republic

Annotation

The bachelor work deals with the issue of political rights in the Czech Republic. The first part of the bachelor work is devoted to documents dealing with human rights and freedoms and furthermore to description of the citizens' political rights. The second part characterizes the human rights, describes the constitution of the European Union and last but not least interprets the concepts of social and legal state. The third part describes the political rights and explains and compares relevant documents. The fourth part deals with the evaluation of political rights.

Keywords

Political rights, the Charter of fundamental rights and freedoms, social and rule of law, human rights, the convention on the Protection of human rights and fundamental freedoms, Constitution CR, human rights

Obsah

ÚVOD	13
1 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ LIDSKÝCH PRÁV	11
1.1 Historie lidských práv	11
1.2 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	14
1.3 Charta základních práv Evropské unie	15
1.4 Popis lidských práv	16
2 ČLENĚNÍ ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD	18
2.1 Charakteristika lidských práv	18
2.2 Charakteristika vybraných ústav států Evropské unie	21
2.3 Sociální a právní stát	22
3 ROZBOR POLITICKÝCH PRÁV V ČESKÉ REPUBLICĚ	25
3.1 Svoboda projevu a právo na informace	25
3.2 Petiční právo	27
3.3 Právo shromažďovací	30
3.4 Právo sdružovací	32
3.5 Právo podílet se na správě věcí veřejných	34
3.6 Právo na odpor	37
4 ZHODNOCENÍ POLITICKÝCH PRÁV V ČESKÉ REPUBLICĚ	39
ZÁVĚR	46
POUŽITÁ LITERATURA	48

ÚVOD

Otázka lidských práv ve společnosti existovala již od jejího počátku. Pronikala do právního systému jak ve východních samovládách (sumerské a babylonské státy), tak i ve starověkém Řecku a Římě. Do právních řádů jednotlivých zemí se v podstatném rozsahu dostává až ve druhé polovině 18. století. Jednak je to zapříčiněno vznikem nových států, či jako důsledek revolučních změn v již existujících společnostech. Mezinárodní ochrana lidských práv vstoupila do popředí zájmu v souvislosti s druhou světovou válkou, jako vyjádření odporu demokratických států s mohutným porušováním lidských práv ve fašistickém Německu. V té době se nárok na mezinárodní ochranu objevil v několika dokumentech. Tyto dokumenty se následně staly podnětem pro vznik mezinárodněprávních norem ochrany lidských práv, s jejichž tvorbou se začalo ihned po válce.

Jednou z nejdokonalejších demokracií v historii se stala demokracie athénská. Byla uznávanou a setrvala vysoko nad všemi demokraciemi jen proto, že dokázala své občany osvobodit od otrocké práce. Kupříkladu ani v USA nebyla lidská práva zpočátku přiznávána otrokům. Po válce Severu proti Jihu bylo sice zrušeno otroctví, prosazení všeobecné rovnosti v lidských právech pro černošské obyvatelstvo ale přetrvávalo až do druhé poloviny 20. století. Ještě před několika desetiletími museli američtí černoši bojovat o rovnoprávnost. V mnoha evropských zemích bylo zavedeno plné hlasovací právo pro muže až na přelomu 19. a 20. století, po skončení první světové války i pro ženy. Reakcí na druhou světovou válku byla v rámci OSN přijata v roce 1948 Všeobecná deklarace lidských práv. Ta označila všechny lidi za svobodné a rovnoprávné bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost a náboženství. Deklarace není právně platná, přesto inspirovala rozvoj dalších listin lidských práv a součástí ústav států. Ze zkušeností ale vyplývá, že jsou stále v mnoha zemích lidská práva jak právně nezaručena, tak ignorována. V některých kulturách se například přiznává ženám méně práv než mužům, v totalitních režimech jsou občanům odpírána některá nebo všechna lidská práva (mimo jiné i politická práva jako je právo svobodné volby).

V demokratickém státě je to právě lid, který šíří státní moc. Šíření ideje lidských práv není pouze myšlenkou moderní doby a současné společnosti, ale existuje již po několik staletí. Lidská práva jsou obsažena v ústavních dokumentech většiny demokratických zemí. Například ve Spojených státech amerických jsou lidská práva zakotvena v prvních 10 dodatcích z roku 1791, které byly přijaty k americké ústavě z roku 1787 (nejstarší používaná

ústava na světě). V České republice upravuje lidská práva Listina základních práv a svobod, spolu s naší ústavou tvoří nejvýznamnější část ústavního pořádku České republiky.

Rovněž Evropská unie bere jako základní hodnoty lidská práva, demokracii a právní stát. Tyto hodnoty jsou zakotveny v zakládající smlouvě a také v Listině základních práv. Země, které mají zájem o vstup do Evropské unie, musí respektovat a dodržovat lidská práva. Stejně tak je musí dodržovat ostatní státy, které s unií sepsaly obchodní nebo jiné smlouvy. Veškeré dohody o obchodu či spolupráci se třetími zeměmi zahrnují ustanovení o tom, že lidská práva jsou důležitou složkou vztahů mezi oběma stranami.

V bakalářské práci se snažím objasnit problematiku politických práv v České republice. V první kapitole se zabývám dokumenty o lidských a politických právech, zejména Listinou základních práv a svobod, Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod, Chartou základních práv Evropské unie. Dále se také zmiňuji o Ústavě České republiky. Druhá kapitola pojednává blíže o lidských právech včetně vybraných aspektů ústav členských států Evropské unie. Také přiblížím problematiku sociálního a právního státu.

Třetí kapitola obsahuje rozbor politických práv garantovaných Listinou základních práv a svobod a dalším dokumentům věnovaným politickým právům.

Ve čtvrté kapitole provádím zhodnocení těchto politických práv.

1 Právní zakotvení lidských práv

Usuzuji, že naše země patří mezi vyspělejší státy jak ekonomicky, tak z hlediska dodržování demokratických principů. Přispívá k tomu, aby lidská práva byla dodržována i mimo hranice ČR a EU. I po více než šedesáti letech od schválení Všeobecné deklarace lidských práv se vyskytují ve světě země, kde se porušují i ta nejzákladnější lidská práva. Mnoho států neustále uplatňuje trest smrti, který je v nesouladu s právem na život, další desítky zemí neumožňují svobodné shromažďování a svobodu projevu.

1.1 Historie lidských práv

O lidských právech se uvažovalo i v hluboké minulosti, není to fenomén současné doby. Již za dob Platóna či Aristotela můžeme najít spisy o rovnosti lidí či lidských právech. Vznikaly a byly přijímány dokumenty a normy, které můžeme vnímat jako předchůdce moderní koncepce lidských práv. V oblasti České republiky se práva, svobody a povinnosti občanů mnohokrát měnily. V závislosti na tom, jaké zde byly režimy či státní útvary, se upravoval rozsah či charakter základních práv.

Organizace spojných národů přijala dne 10. 12. 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv a svobod. Schválením Deklarace členské státy této světové organizace vyjádřily, že chápou, jaký význam mají lidská práva, svobody a povinnosti občanů. U nás po roce 1989 došlo k přijetí velmi významného dokumentu upravujícího lidská práva. Dne 9. ledna 1991 přijalo tehdejší Federální shromáždění ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky. Se vznikem samostatného českého státu se Listina stala součástí ústavního pořádku České republiky [17].

Naše Listina základních práv a svobod čerpá své myšlenky z Deklarace práv člověka a občana, která byla vyhlášena za francouzské revoluce roku 1789. Zejména jde o respektování a dodržování lidských práv ze strany státu. Listina se stala součástí ústavního pořádku České republiky a má tak sílu ústavního zákona. Je postavená výše než ostatní právní akty, ty se jí musí naopak přizpůsobit. Základní práva a svobody uvedené v Listině se zabývají vztahem člověk – stát. Obsah Listiny vychází z politického systému. Soudní moc

může zasahovat do soukromí občana pouze v mezích zákona. Pro všechna základní práva a svobody platí, že jsou nezadatelná, nezczizitelná, nezrušitelná a nepromlčitelná.

Listina přesně vymezuje hranice základních práv a svobod. To tedy znamená, že základní práva a svobody uvedené v Listině nemusí za určitých okolností vždy platit nebo mohou být částečně či plně omezeny, ovšem pouze za podmínek uvedených v Listině. Vyskytují se případy, kdy se právo v Listině na danou situaci nevztahuje.

Listina základních práv a svobod je strukturálně členěna na Preambuli a šest hlav. Hlavy obsahují 44 na sebe navazujících článků. Vedle preambule je Listina členěna do šesti hlav, jejichž názvy zní: Obecná ustanovení, Lidská práva a základní svobody, Práva národnostních a etnických menšin, Hospodářská, sociální a kulturní práva, Právo na soudní a jinou právní ochranu, Ustanovení společná.

Zásady zahrnuté v člancích Listiny mají charakter základních ustanovení, která se aplikují na veškerá základní práva a svobody. Listina je prvním ústavním dokumentem, který umožnil, aby vznikla demokratická práva a svobody. Základní práva a svobody lze najít v preambuli Ústavy České republiky. Preambule Listiny základních práv a svobod vychází z některých právních myšlenek a demokratických zákonitostí. Představuje hodnotová východiska, na nichž stojí Česká republika. Preambule poukazuje na respektování práv člověka, práv občana a uznání zákona. Připomíná nám také těžké časy, kdy lidská práva a svobody nebyly brány na vědomí [16]. Preambule Listiny také vyhláší: „neporušitelnost přirozených práv člověka, práv občana a svrchovanost zákona ...“.

Preambule je součástí řady ústav a ústavních zákonů. V ústavních řádech má různý význam, který je podmíněný jejich obsahem a ten bývá ovlivněný tradicí. V jednotlivých hlavách Listiny jsou uvedeny zásady, ustanovení a práva týkající se oblastí lidského života. Hlava první Listiny (Obecná ustanovení) poukazuje na rovnost všech lidí v důstojnosti a právech. Podle čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky je Česká republika svrchovaný jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Státní moc slouží všem občanům, lze ji uplatňovat pouze v případech, které dovolí zákon. Každý může konat, co není zákonem zakázáno. O politických rozhodnutích se rozhoduje svobodným hlasováním [6].

Hlava druhá (Lidská práva a základní svobody) má 12 článků, které se zabývají právem na život a zdraví, ochranou lidské integrity, právem na osobní svobodu, nedotknutelností osoby, osobní svobodou, ochranou listovního tajemství, svobodou myšlení a svědomí, svobodou pobytu a pohybu. Dalších 7 článků se zabývá politickými právy, mezi která se řadí svoboda projevu, petiční právo, sdružovací právo, úprava politických stran, volební právo či právo na odpor, které se vztahuje na celý ústavní řád. Právo na odpor slouží jako prostředek na obranu demokracie.

Hlava třetí (Práva národnostních a etnických menšin) obsahuje práva národnostních menšin v České republice. Listina zakotvuje jejich svobodný kulturní rozvoj.

Hlava čtvrtá (Hospodářská, sociální a kulturní práva) upravuje práva na plnění ze strany státu. Listina zakotvuje především právo na svobodnou volbu povolání. Dále zakotvuje základní práva zaměstnanců (právo na spravedlivou odměnu a na uspokojivé pracovní podmínky). Přiznává též právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Vedle toho obsahuje řadu sociálních práv (právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří či při nezpůsobilosti k práci, právo na pomoc v hmotné nouzi, právo na ochranu zdraví apod.). V hlavě čtvrté Listina stanoví některá kulturní práva (Právo na vzdělání, Právo na přístup ke kulturnímu bohatství, Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti apod.). Podle čl. 41 odst. 1 Listiny se většina hospodářských, sociálních a kulturních práv lze domáhat pouze v mezích zákonů, které vybraná ustanovení provádějí. Proto se tato práva označují jako práva relativní, na rozdíl od práv zakotvených v hlavě druhé Listiny, kterých se lze domáhat přímo bez „prováděcích“ zákonů.

Hlava pátá (Práva na soudní a jinou právní ochranu) upravuje ochranu základních práv a svobod. Každý člověk má právo na spravedlivý soudní proces. Zahrnuje také nezávislost a nestrannost soudce, právo na zákonného soudce, právo na obhajobu, právo na přiměřenou dobu řízení, presumpci nevinu.

Hlava šestá (Ustanovení společná) vymezuje pojem „občan“. Ačkoliv se v Listině uvádí, že se občanem rozumí občan České a Slovenské Federativní republiky, s použitím ústavního zákona České národní rady č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, lze odvodit, že se občanem rozumí občan České republiky. V hlavě šesté je také uvedeno, že Česká republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod [16].

1.2 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod je zřejmě nejvýznamnějším dokumentem v oblasti lidských práv, který Rada Evropy přijala. Bývá označována také jako Evropská úmluva. V platnost vstoupila dne 4. listopadu 1950 a nabyla účinnosti 3. září 1953. Z původních dvanácti států, které Úmluvu původně přijaly, se počet signatářských států rozšířil téměř na všechny evropské země. Úmluva, jako jeden z mála jí podobných dokumentů, vytvořila instituci, na kterou se mohou obracet občané států, které Úmluvu podepsali. Tato instituce se nazývá Evropský soud pro lidská práva. Občané se na ni mohou obracet se stížnostmi v případě, že jim vnitrostátní orgány neposkytly ochranu [22].

Československo bylo roku 1992 vůbec prvním státem střední a východní Evropy, který se stal stranou Úmluvy. Úmluva byla ratifikována 18. března 1992. S Úmluvou vyjádřilo souhlas Federální shromáždění. Po zániku České a Slovenské Federativní Republiky převzaly mezinárodněprávní závazky vyplývající z Úmluvy nástupnické státy, tj. Česká republika a Slovenská republika [24].

Úmluva zaručuje řadu práv, mezi nejdůležitější práva bych zařadila povinnost respektovat lidská práva, právo na život, zákaz diskriminace, právo uzavřít manželství či uložení trestu jen na základě zákona. Mimo základního textu Úmluvy se vyskytuje celkem 14 dodatkových protokolů, které soupis základních práv podstatně rozšiřují. Jako poslední je Čtrnáctý protokol, který nabyl platnosti dne 1. června 2010 a v České republice byl publikován pod č. 48/2010 Sb. m. s. Tento Protokol obsahuje změny v činnosti Evropského soudu pro lidská práva [25].

Když porovnáme Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod s Listinou základních práv a svobod, tak zjistíme, že se značně liší. Úmluva poskytuje ochranu užšímu rozsahu základních práv, protože chrání výhradně občanská a politická práva. Existuje však několik podstatných výjimek, kdy Listina chrání základní práva v menším rozsahu než Úmluva. Listina stanovuje, že každý má právo na projednání své záležitosti soudem bez větších průtahů. Zatímco Úmluva požaduje projednání věcí v patřičném termínu, tzn., neposkytuje ochranu pouze proti pomalé činnosti soudů při jednotlivých procesních úkonech, ale i proti vcelku nepřiměřené době, po kterou je určitá záležitost projednávána. Listina také umožňuje výkon trestu obecně prospěšných prací i bez souhlasu odsouzeného, Úmluva však takový trest zamítá [26].

1.3 Charta základních práv Evropské unie

Charta, známá také pod pojmem Listina základních práv Evropské unie je katalogem základních práv občanů Evropské unie. O jejím sepsání bylo rozhodnuto na zasedání Evropské rady v Kolíně nad Rýnem, které se uskutečnilo ve dnech 3. - 4. června 1999. Charta byla vypracována Evropským konventem mezi prosincem 1999 a říjnem 2000. Konvent se skládal ze členů národních parlamentů, Evropského parlamentu a ze zástupců vlád. Ti měli za cíl vytvořit z již existujících práv Chartu práv. Konečný text Charty byl přijat 2. října 2000 Konventem a o pár dní později byl neformálně schválen [27].

Členové Evropského parlamentu hráli v Konventu důležitou roli, neboť chtěli dát Chartě pevný právní základ. Konvent při svém fungování používal zřejmou a otevřenou metodu. Poslanci byli spokojeni s vykonanou prací Konventu, a proto byl vypracovaný text považován za legitimní.

Charta je podložena smlouvami. Mezi ně patří i tzv. Evropská úmluva nebo ústavy členských států Unie a Společenství a mezinárodní úmluvy. Na schůzi byli pozváni členové Hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů, sociálních skupin a další experti, aby vyjádřili svá stanoviska a hlediska. Charta základních práv EU byla vyhlášena hlavami členských států EU v průběhu Evropské rady v Nice v roce 2000 [10].

Evropský parlament deklaroval Chartu základních práv EU v prosinci 2007, den před podepsáním Lisabonské smlouvy. Nyní Charta tvoří část Lisabonské smlouvy. Chartu musí respektovat veškeré evropské orgány a členské státy. Prezident České republiky Václav Klaus odmítl podepsat Lisabonskou smlouvu bez výjimky, týkající se Listiny základních práv Evropské Unie. Vláda ČR rozhodla vyjednat tuto výjimku, a tím zaručit podpis smlouvy prezidentem. Jednání bylo zdárné a Charta byla podepsána. Stejnou výjimku si již dříve vyjednaly též Polsko a Velká Británie.

Charta základních práv Evropské unie je složena z Preambule a sedmi hlav, které mají celkem 54 článků. Hlava první se zabývá důstojností občanů, poukazuje na nedotknutelnost lidské osobnosti. V hlavě druhé se můžeme dočíst o svobodě člověka a o jeho respektování. Hlava třetí se věnuje rovnosti, jak rovností před zákonem tak i rovností žen a mužů. Hlava čtvrtá nazvaná Solidarita pojednává především o právech a povinnostech pracovníků v podniku. O volebním právu a petičním právu se můžeme dočíst v hlavě páté. Hlava šestá,

Soudnictví. Jak již z názvu plyne, vztahuje se k činnostem soudů. Hlava sedmá se týká aplikace práva.

V úvodu Charta objasňuje základní práva občanů Evropské unie. Národy Evropské unie se snaží dosáhnout míru i v budoucnu, základem jsou společné hodnoty. Evropa podporuje zachování a rozvoj těchto hodnot, přičemž zachovává tradice a kultury národů Evropy. Hlava první se zabývá právem na život, zákazem otroctví a zákazem mučení. Hlava třetí se potýká s diskriminací a zaručuje rovnost mezi muži a ženami, ručí respektování různých kultur a náboženství. Listina také nezapomíná na starší osoby, tělesně postižené a děti. Všechna práva obsažená v Chartě vycházejí z ústavních dokumentů členských států. Tato práva vyžadují zodpovědnost a závazky k druhým lidem a k budoucím generacím [25].

1.4 Popis lidských práv

Pod pojmem lidská práva chápeme základní práva a svobody jednotlivců a jako práva, která má každý člověk bez toho, zda je občanem daného státu. Anglický filosof John Locke k tomu uvedl: „Jediná cesta, jíž se někdo zbavuje své přirozené svobody a navléká si pouta občanské společnosti, je dohoda s jinými, aby se připojili a sjednotili ve společenství pro svůj pohodlný, bezpečný a pokojný život vespolek“ [21].

Stát lidská práva neurčuje, ale zavazuje se, že tato práva bude vůči každému plnit. V Listině je zaručeno, že každý je způsobilý mít práva od narození. Lidská práva definují vztah mezi občanem a státem. Význam jednotlivých práv se mění, všechna nemají stejnou váhu, pokud jde o spojitost s člověkem či celou společností. Jednotlivá lidská práva a svobody lze omezit, což vychází z tzv. generální klauzule. Jejich omezení je možné v případech ohrožení státu, při ochraně života a majetku, předcházení trestným činům nebo při ochraně práv a svobod druhých. Práva mohou být omezena pouze zákonem a pouze za podmínek uvedených v Listině. Jejich omezení nesmí být diskriminačního rázu a musí platit pro všechny stejně.

Ochranu lidských práv vykonávají orgány veřejné moci, především obecné soudy a Ústavní soud. Obecné soudy se zabývají ochranou základních práv, která jsou napsána v Listině, Ústavě či mezinárodních smlouvách o lidských právech. Také se zabývají běžnými

právy, která se týkají člověka i občana. Ústavní soud má oprávnění, na rozdíl od obecného soudu, posuzovat soulad mezi ústavními zákony a ostatními právními předpisy.

Nejen stát (státní orgány) řeší problematiku lidských práv. Existuje řada organizací, které si vzaly za svůj hlavní cíl zlepšit lidská práva na celém světě. Organizace pro lidská práva by měla shromažďovat objektivní a spolehlivé informace o dodržování základních práv a vývoji situace v určité oblasti, analyzovat tyto informace se zaměřením na příčiny, důsledky a účinky nedodržování základních práv. Mezi organizace pro lidská práva patří - Human Rights Watch, Amnesty International, Člověk v tísni, Agentura Evropské unie pro základní práva, Liga pro lidská práva, aj. [31].

Lidská práva můžeme rozdělit na absolutní a relativní. Absolutních lidských práv se lze domáhat přímo a pro jejich uplatnění není nutno, aby byl vydán „prováděcí“ zákon. Naprostá většina lidských práv garantovaných v Listině má povahu absolutních práv (např. základní lidská práva a svobody nebo politická práva). Naproti tomu relativních práv se lze domáhat pouze v mezích zákonů, které jednotlivá ustanovení provádějí. Charakter relativních práv má řada hospodářských, sociálních a kulturních práv (čl. 41 odst. 1 Listiny).

2 Členění základních práv a svobod

Termín lidská práva se dostal do popředí až v tomto století, v minulosti se o těchto právech spíše mluvilo jako o "přirozených právech" nebo "právech člověka." Pojetí lidských práv či práva neexistovalo ve všech dobách či kulturách.

2.1 Charakteristika lidských práv

Lidská práva mohou být rozdělena do několika skupin. K nejvýznamnějším patří občanská práva a politická práva. V Listině základních práv a svobod jsou občanská práva označena jako „základní lidská práva a svobody“. Proto vycházím z názvů obsažených v Listině.

V teorii se setkáváme s pojmem, jako jsou „lidská práva“, „základní práva“ či také „základní lidská práva“. Pojem lidská práva zdůrazňuje jejich souvislost s každým člověkem, zdůrazňuje jejich základ. Člověk se už s lidskými právy narodí, jsou přirozenou součástí lidské osobnosti. Proto stát jako takový tato práva neuděluje, ale jejich existenci uznává a zavazuje se je vůči jedinci plnit.

Bezesporu nejdůležitějším lidským právem je právo na život. Lidský život je chápán jako období mezi narozením a smrtí člověka. Přesto Listina stanoví, že lidský život je hoděn ochrany již před narozením. Otázku umělého přerušování těhotenství Listina neřeší. Současná právní úprava vychází z toho, že těhotenství závisí především na rozhodnutí ženy. Z tohoto důvodu je u nás otázka umělého přerušování těhotenství celkem liberální, tak jako ve většině členských států Evropské unie. Odmítání umělého přerušování těhotenství existuje pouze v Polsku a Irsku.

Listina nepřipouští trest smrti. Podle výzkumu je pro zavedení trestu smrti 70% českých občanů. V USA se vykonává ve 37 státech [9].

Nedotknutelnost osoby i její soukromí je zaručeno, ovšem zákon má právo na jejich omezení. Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému zacházení nebo trestu. Pro příklad mohu uvést týrání dítěte, mučení, fyzické napadání. Toto ustanovení neplatí pouze pro soukromé osoby, ale také pro státní orgány. Podle Listiny nikdo nesmí být zbaven svobody. Povoleno je to pouze v případech, které určuje zákon. Podezřelý z trestného činu

může být zadržen, pouze pokud to dovoluje zákon. Zatknout obviněného lze jen na písemný příkaz soudce a tato osoba musí být vydána soudu do 24 hodin od zadržení. Zákon přesně určuje, za jakých okolností může být osoba držena ve zdravotnické péči bez svého souhlasu. Rozhoduje o tom soud, a to do sedmi dnů.

Žádný člověk nesmí být nucen k pracím nebo službám. Uvedený zákaz se nevztahuje na práce, které jsou uloženy podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody. Kromě toho se zákaz nucených prací nebo služeb nevztahuje na vojenskou službu, službu, která je požadována při náhlém nebezpečí, ohrožení státu nebo živelných katastrofách.

Každý má právo vlastnit majetek. Do této kategorie spadá i dědictví, které je zaručeno. Zákon určuje, který majetek patří do vlastnictví státu, obce nebo právnických osob České republiky. Také stanovuje, který majetek přísluší soukromým osobám pobývajícím v České republice. Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva se může uskutečnit pouze ve veřejném zájmu a také na základě zákona a to pouze za náhradu.

Obydlí je podle Listiny základních práv a svobod nedotknutelné. Je zakázáno vstoupit do obydlí bez souhlasu jeho obyvatele. K domovní prohlídce je nutný příkaz soudce, ve kterém je uvedeno odůvodnění této prohlídky. Z nevyhnutelných důvodů, jako je ochrana života nebo zdraví osob či předejití možného ohrožení bezpečnosti, je ze zákona možno provést zásahy do obydlí, neboť takové zásahy lze považovat i v demokratické společnosti za nezbytné.

V Listině je uvedeno, že nikdo nesmí porušit listovní tajemství, ani tajemství jiných záznamů a písemností. Výjimkou jsou případy, které určí zákon. Dále je také garantováno tajemství zpráv, které jsou předávány telefonem.

Svoboda pohybu a pobytu je zaručena, to znamená, že kterýkoliv člověk, který se zdržuje na území České republiky, má právo ji opustit a rovněž má občan právo ke vstupu na půdu České republiky a nemůže na něj být naléháno, aby ji opustil. Naopak cizinec může být ze země vyhoštěn, ale pouze v případech vymezených zákonem. Je zakázáno hromadné vyhoštění cizinců. Zákon má právo tyto svobody omezit, pokud by byla ohrožena bezpečnost státu, při ochraně zdraví, práv a svobod občanů a při ochraně přírody [13].

Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zajištěna. To znamená, že každý má právo projevovat své náboženství, změnit náboženství či být bez náboženského vyznání. V České republice žije 40% nevěřících, 40% římských katolíků a 16% osob bez přesně určeného náboženského vyznání [7]. Také je garantována svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby.

Politická práva jsou taková práva, která jsou tvořena pro občany, aby se mohli podílet na politickém životě. Mezi hlavní politická práva patří svoboda projevu, právo volit, petiční právo, shromažďovací právo, právo na informace, sdružovací právo a právo podílet se na správě veřejných věcí.

Byl také vytvořen Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a jeho První opční protokol. Oba vstoupily v účinnost v roce 1976. K paktu doposud přistoupilo 151 států, k protokolu 104 státy. Pakt obsahuje dva protokoly. První je opční protokol z roku 1966 představující procedurální nástroj, který přiznává jednotlivcům petiční právo. Druhý je opční protokol z roku 1989 usilující o zrušení trestu smrti a zatím k němu přistoupilo 50 států. Pakt vytvořil osmnáctičlenný Výbor pro lidská práva. Pakt zahrnuje práva jako svobodu pohybu; rovnost před zákonem; svobodu přesvědčení a projevu; právo na pokojné shromažďování; svobodu sdružování či svobodu účastnit se veřejného života a voleb [32].

Mezi hlavní povinnosti občanů patří dodržovat právní předpisy, být loajální vůči České Republice a platit daně. Podle čl. 4 odst. 1 Listiny je možné ukládat povinnosti jen na základě zákona, v jeho mezích a při zachování základních práv a svobod.

Každý má právo vyjadřovat své názory, ať již tiskem, slovem či písmem. Každý má také právo vyhledávat informace a dále je šířit. Cenzura se nepřipouští v případech, že nebyl porušen zákon. Státní orgány mají povinnost poskytovat informace o své činnosti.

Při společném zájmu, ať se již týká veřejné nebo soukromé věci zájmu, se občané obrací na státní orgány, a to se svými stížnostmi, návrhy nebo připomínkami. Ovšem peticí nesmíme vyzývat ostatní k porušování práv ostatních.

Každý občan má právo se sdružovat do skupin, politických stran, spolků či organizací. Pokud se občané shromažďují na veřejných prostranstvích (ulice, náměstí) a dojde k narušení veřejného pořádku či bezpečnosti, je možno zasáhnout a toto právo omezit.

Toto právo také slouží občanům k využívání práva svobody projevu a také práva na předávání informací [10].

Lidská práva jsou nezadatelná, což značí, že tato práva nelze nikomu zadat, někomu je prominout a člověk se jich nemůže vzdát. Kromě toho jsou nezcizitelná. Taková práva nelze převést za úplatu ani darovat jinému. Následně jsou nepromlčitelná, nezanikají nevyužitím jich v určité lhůtě. V neposlední řadě jsou nezrušitelná, státní moc nemůže tato práva zrušit nebo prohlásit za neplatná.

2.2 Charakteristika vybraných ústav států Evropské unie

V této kapitole uvádím příklady politických práv v zemích Evropské Unie. Většina práv je uzákoněna stejně, ale vyskytují se zde i zvláštnosti jednotlivých zemí. Vybrala jsem si 5 zemí Evropské unie.

V Rakousku platí pro celou zemi jedna ústava, avšak jednotlivé spolkové země mají také své vlastní ústavy. Ovšem spolková ústava nesmí být v rozporu se zemskou ústavou. Spolkové země mají také právo uzavírat mezinárodní smlouvy, smlouva musí ale spadat do jejich kompetencí. Rakouské právo je zejména statutární. Nejvyšší soudy určují velmi důležitá práva, ale soudcovská práva nejsou uznávána.

Německá ústava zavazuje k respektování základních práv, která jsou uvedena v jejich prvních dvaceti článcích. Základní zákon stavuje, že lid se prostřednictvím zvláštních orgánů stává vykonavatelem moci. Pokud k tomuto dojde, tak se tato forma nazývá zastupitelská demokracie. Dále také Základní zákon uvádí definici Německa jako právního státu, kde veškerá činnost úřadů podléhá soudní kontrole. V Základním zákoně je také představena definice právního státu. Podle této definice stát musí lidem zajistit důstojný život.

Dánská Ústava vešla v platnost 5. června 1915 ve znění změn z 10. září 1920. Dánové se mohou sdružovat a zakládat sdružení, ovšem nemohou zakládat sdružení, které by se snažilo dosáhnout svých cílů pomocí násilí. Takovéto sdružení by bylo rozpuštěno. Výjimku tvoří politická sdružení, návrh na jejich rozpuštění může být předložen Nejvyššímu soudu.

V Portugalsku má každý právo vyjadřovat a šířit své názory, a to bez jakékoliv diskriminace. Při elektronickém zpracování dat se nesmí používat data o politickém a světonázorovém mínění a také žádná jiná data, která nejsou osobně identifikovatelná. K portugalským volbám mohou chodit občané od 18. roku věku, volby jsou v Portugalsku občanskou povinností. Zákon povoluje poskytnout cizincům s trvalým bydlištěm v Portugalsku aktivní a pasivní volební právo.

Občané Nizozemska mají, jako všechny ostatní zde vyjmenované země, svá práva, ale také povinnosti, a tyto jsou zakotveny v ústavě. Pokud mají občané dojem, že jejich práva nejsou dodržována, mohou se obrátit na orgány veřejné správy. Pokud státní orgány selžou, mohou se obrátit na Ochránce spravedlnosti pro právní záležitosti. Rozhlasové a televizní vysílání upravuje zákon, neexistuje ale předběžná cenzura [11].

2.3 Sociální a právní stát

Jednou z povinností právního státu je zajistit základní práva, zvláště lidská práva a základní svobody. Mnoho evropských států zajišťuje základní práva sociální. S tím souvisí pojem sociální stát. Povinností sociálního státu je zajišťovat podmínky života pro občany. Jako například uveďme sociální rovnost, stabilitu, prosperitu, vzdělávání obyvatelstva, zdravotní péči, vytváření nových pracovních příležitostí, ekonomické a sociální zabezpečení občanů. Sociální stát se zavazuje, že každému občanu zajistí životní minimum. Životní minima poskytuje veřejnoprávní systém sociální péče. Problematika sociálního státu je ale mnohem složitější a má mnoho podob.

Mezi sociálním státem a lidskými právy existuje určitá rozdílnost. Lidská práva a svobody můžeme charakterizovat jako absolutní práva, avšak zahrnují také práva sociální. Při používání lidských práv a základních svobod nesmí stát tato práva omezovat ani porušovat. Jeho úkolem je zajišťovat plynulý chod subjektivního práva [2].

Sociální práva mají povahu práv relativních. Sociální práva jsou definována ústavním zákonem. Komu a co stát udělí, závisí na hospodářské prosperitě společnosti, obzvláště na ekonomice státu. Sociální práva mohou popsat tak, že něco konají (*facere*) nebo dávají (*dare*). Ve světě existuje řada teorií vzniku sociálního státu. Funkcionalistická teorie například spojuje zrod sociálního státu s národním státem a dalšími rozvíjejícími se prostředky. Dále

mohu jmenovat teorii, která pochází ze Švédska a tvrdí, že vznik sociálního státu vychází z politické situace [2].

Sociální stát vznikl ve 40. letech 20. století. Jeho rozsah narůstal společně zaváděnými sociálními reformami. K jeho význačnému rozšíření pak došlo v 50. a 60. letech v souvislosti s velmi příznivou hospodářskou situací. Když v 70. letech nastala ropná krize, došlo i ke krizi sociálního státu. Změnila se skladba pracovního trhu, uspořádání rodin a začaly se objevovat nové základní myšlenky. Mezi ně patřily ochrana životního prostředí, rovnost mezi muži a ženami a také se nově objevilo téma globalizace. Doba od konce 70. let je spojena s ekonomickým růstem a rostoucí nezaměstnaností.

Právní stát si můžeme představit jako politický systém s právním řádem, kterému je podřízena státní moc. Tento pojem je typický pro západní moderní dobu. Podstatnou změnou pojetí právního státu v Evropě byl Norimberský proces, který se zabýval zneužitím práva nacisty. Nová koncepce práv činí stát a jeho právní systém podřízený obecným hodnotám a snaží se redukovat roli státu při ochraně a rozvoji lidských práv [23].

Celá myšlenka právního státu vznikla v Anglii v 18. a 19. století. Bylo zde formulováno, že právní stát se musí opírat o tři základní principy. První z nich nám říká, že nikdo nesmí být trestán. Dále pak, že majetková práva ani osobní svoboda nesmí být porušována, pokud není prokázáno, že takováto osoba neporušila zákon. Druhý sděluje, že nikdo není více než zákon. Ve třetím pilíři stojí, že demokracie lidu musí být založena na vládě zákona. Stát musí zaručit využití práva na jakéhokoliv člena společnosti bez rozdílu, zároveň však právu musí být sám právně podřízen.

Nejvíce princip právního státu změnila druhá světová válka, při které se k moci dostal Adolf Hitler, do své funkce zvolený ve volbách. Tato skutečnost navždy ovlivnila nahlížení na právní stát. V tomto případě má státní moc navrch nad zákonem a neobhájí tak základní lidská práva. Po válce se navrácí charakteristický přístup k demokratickému právnímu státu. Práva nabývají mezinárodní úroveň, důraz se již klade více na celou společnost.

Právní stát mohu interpretovat jako stát, který je založený na vlastní politické struktuře. V teorii to znamená, že stát se musí řídit právem, ale nemůže hrát hlavní roli v právních vztazích a právních neshodách. Právní stát musí být především spolehlivý k plnění práva a také právo ve státě musí být jednoznačně objasněno.

Vztah mezi jednotlivcem a státem je ve společnosti založen na principu, že občan si může dovolit vše, co právem není zakázáno, zatímco právo státním institucím zakazuje vše, co jim není dovoleno či není přikázáno. Vlastně nám to stanoví, že vše co není zákonem zakázáno, je povoleno. S každým by mělo být nakládáno podle práva. Stát také musí být regulován právem. Charakter zákonů daných zemí, jestliže jsou takové zákony spravedlivé, nemohou být posuzovány podle toho, jaký je politický systém určité země. Postavení konkrétního právního státu závisí na dalších zákonitostech, jako například suverenita lidu, princip dělby moci, charakter zákonů, které zavazují státní instituce a samostatnost soudní moci [22].

3 Rozbor politických práv v České republice

Politická práva v České republice garantuje zejména Listina základních práv a svobod v ustanoveních čl. 17 až 23. Dále se také zaměřím na jiné dokumenty upravující politická práva, jako je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Ústava ČR. Právní úprava obsahuje nejen klasická politická práva, ale také politické svobody. Setkáme se zde se svobodou projevu (čl. 17), na kterou navazují projevy názoru ve formě svobody shromáždění (čl. 19) a sdružovacího práva (čl. 20). Dále zde nalezneme petiční právo (čl. 18) a právo na odpor (čl. 23). Nejdůležitější z této řady práv jsou práva volební a hlasovací (čl. 21). Článek 22 upravuje svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti. Důležitou podmínkou pro plnění některých politických práv je státní občanství.

3.1 Svoboda projevu a právo na informace

Svoboda projevu a její vyjadřování má již dlouhou historii. Starověcí Athéňané byli přesvědčeni, že síla jejich názorů je nejtrvalejší silou v lidských životech a nemůže být ničím potlačována. Udává se, že myšlenka demokracie se ve starověkých Athénách objevila v 6. až 7. století před naším letopočtem. V islámské etice se svoboda projevu objevila v době volených chalífů v 7. století. Idea akademické svobody na univerzitách byla vytvořena podle islámských zvyklostí.

Svoboda projevu je jedno z nejdůležitějších politických práv. Bez ní není možná demokracie. Někdy se používá termín svoboda vyjadřování. Tento pojem nám objasňuje, že nejde pouze o svobodu projevu, ale i o svobodu přijímat informace a myšlenky, vyhledávat je a rozšiřovat je. Právo na informace můžeme brát jako právo absolutní (čl. 10 odst. 3 Listiny).

Svoboda projevu bývá někdy označována jako „svoboda slova“ a znamená volnost vyjadřovat své názory a myšlenky bez kontroly a bez omezení. Zahrnuje také právo vyhledávat a šířit informace. V praxi ovšem není svoboda projevu v ani jednom státě absolutní a obvykle podléhá omezením, například v případě „vyjádření nenávisti“ [1].

Svobodu projevu garantuje řada dokumentů počínaje Listinou základních práv a svobod. Svoboda projevu musí být bezpodmínečná, protože nesmí být omezena, jinak nemůžeme mluvit o svobodě projevu. Občan má právo vyjádřit svůj vlastní názor, stejně tak

jako i zastávat určitý názor. Může sdělovat informace i myšlenky pomocí jakéhokoliv komunikačního prostředku bez ohledu na státní hranice.

Se svobodou projevu úzce souvisí pojem „cenzura“. Znamená kontrolu a omezení informací, vyskytuje se u informací předávaných mluveným slovem, tiskem nebo jinými formami vyjadřování. Cenzura se obvykle vztahuje na veřejné sdělování názorů, ale v období nesvobody je dohlíženo i na soukromé sdělování názorů. Slovo cenzura vychází z latinského *censor*, což byl úředník, jehož úkolem bylo sčítání obyvatel a dohlížení na morálku. Ochránci svobody projevu často obviňují vládu, že potlačuje svobodu projevu z jednoho určitého důvodu a to proto, aby se vyhnuli zodpovědnosti. Jiným argumentem může být, že omezení svobody projevu může být slučitelné s demokracií v případě nutnosti chránit ji [3].

V Listině základních práv a svobod je svoboda projevu jako první politické právo. Listina uvádí, že svoboda projevu a právo na informace jsou dovoleny. Článek 17 Listiny připouští svobodu projevu a právo na informace, právo pronášet názory libovolným způsobem a svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat myšlenky a informace bez ohledu na hranice státu. Nepřipouští cenzuru. Podle tohoto článku jsou též orgány veřejné správy povinny přiměřeně informovat o své činnosti.

Každý má právo vyjadřovat informace jakýmkoli způsobem, ať již psaným písmem, slovem, obrazem, tiskem anebo jinými prostředky. Informace může člověk svobodně vyhledávat a šířit, nehledě na ohraničení států nebo na kontinent. Cenzura je u nás, jako i v jiných demokratických státech, zakázána. Listina základních práv a svobod zakazuje cenzuru přímo platnou normou jak pro zákonodárce, tak pro fyzické a právnické osoby, a z tohoto důvodu nedovoluje výjimky. Na Listinu navazuje právní úprava zaměřující se na sdělovací prostředky. Jedná se hlavně o zákon o periodickém tisku a ostatních informačních prostředcích, zákon o České televizi a zákon o Českém rozhlase. Zákonné omezení je možné jedině v případě nebezpečí státu či při ochraně práv a svobod druhých [8].

Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny poskytovat informace o své činnosti. Nejčastěji tak činí prostřednictvím tzv. tiskových mluvčích, kteří působí u jednotlivých státních orgánů nebo orgánů územní samosprávy.

Svobodu projevu a právo na informace lze zákonem omezit. Může se tak učinit v případech, když se jedná o ochranu státu před nebezpečím, ochranu veřejné bezpečnosti, ochranu práv a svobod ostatních lidí a ochranu zdraví a mravnosti.

Listina zajišťuje i právo na svobodné vyjadřování náboženské víry, pokud tato práva neomezí zákon z různých důvodů ochrany práv a svobod. Fyzická osoba může náboženství vykonávat samostatně, soukromě nebo veřejně bohoslužbou. Upravuje tedy i formy náboženské víry. Listina také zakládá plnou autonomii církvím a společnostem zabývajících se náboženstvím [7].

Svobodu projevu a právo na informace nalezneme v článku 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Tento článek nám sděluje něco navíc než Listina základních práv a svobod. Uvádí, že nebrání státům, aby požadovaly poskytnutí povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem [28].

3.2 Petiční právo

V minulosti petice znamenala právo oslovit panovníka nebo vyšší šlechtu. Toto právo bylo povětšinou vyhrazené jenom pro vyšší šlechtu, později právo bylo rozšířeno i na nižší vrstvy. V 19. století se stala petice ústavně zaručeným právem všech občanů, i když byla vymezena jen těm lidem, kteří mohli hradit daně nebo vykonávat vojenskou službu.

Petiční zákon vymezuje formální náležitosti výkonu petičního práva. Jinak řečeno, zákon nám oznamuje, jakým způsobem sestavit petici, jaké náležitosti musí petice obsahovat, čeho lze peticí usilovat a jakým způsobem ji státnímu orgánu předat. Petiční zákon stanovuje zákonné omezení petičního práva, např. peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu, petice nesmí vyzývat k porušování Ústavy a zákonů [8].

Petiční zákon dovoluje vytvoření petičního výboru. Petiční výbor je povinen jmenovat zástupce, který jej zastupuje ve spojení se státními orgány. Zástupce petičního výboru musí být starší 18-ti let. Zákon stanovuje náležitosti petice. Musí být písemná a musí být pod ní napsáno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo ji podává. Podává-li petici petiční výbor, uvedou se jména, příjmení a bydliště každého člena výboru a jméno, příjmení a bydliště toho, kdo je zmocněn členy výboru v této záležitosti zastupovat.

Na petici se uvede adresát petice, případně správní orgán a datum. Z petice musí být zřejmé, jaká akce má být podpořena. Organizátoři petice mohou k podepsání vyzývat jakýmkoli způsobem, který neporušuje zákon. Petice a podpisové archy mohou být vystaveny na veřejných místech, k tomuto se není potřeba svolení státního orgánu. K podpisu pod petici občan uvede své jméno, příjmení a bydliště. Musí být umožněno, aby se s obsahem petice před podpisem řádně seznámil. K podpisu nesmí být žádným způsobem nucen [3].

Podpisové archy nemusí vždy obsahovat text petice a v tom případě musí být označeny tak, aby bylo zřejmé, která petice má být podpisy podpořena. Na petičních archích musí být sděleno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo petici sestavil, nebo v jiném případě jméno, příjmení a bydliště toho, kdo má oprávnění členy petičního výboru v této věci zastupovat.

Shromažďování podpisu pod petici se realizuje podpisem pod petiční arch petice. Podpořit petici svým podpisem může podle petičního zákona každý občan. Avšak dle čl. 18 odst. 1 Listiny základních práv a svobod může petici podepsat každý, tedy i ten kdo není občan. Petiční právo má tedy i člověk bez občanství i cizinec. Pokud do petice nemůže uvést trvalý pobyt, uvede adresu skutečného pobytu.

Orgán, kterému je petice zaslána, je povinen ji přijmout. Pokud nepatří záležitost do jeho kompetence, je povinen petici do 5 dnů předat příslušnému orgánu a vyrozumět o tom toho, kdo ji podal. Instituce, která petici přijala, má povinnost její obsah zhodnotit a do 30 dnů písemně odpovědět iniciátorům petice. Odpověď by měla zahrnovat stanovisko k obsahu petice a postup jejího vyřízení. Proti odpovědi úřadu nebo jeho nečinnosti se nelze v podstatě bránit žádnými efektivními právními prostředky. Existuje však možnost podat stížnost, vystoupit na jednání zastupitelstva, věc medializovat apod. Rada obce a kraje může, podle zákona o obcích a zákona o krajích, vymezit vlastní předpisy pro přijímání a vyřizování petic a také stížností.

Je nutno zmínit, že při výkonu práva petičního je manipulováno s osobními údaji (jméno, příjmení a adresa signatářů petice). Proto lze ve spojitosti s peticemi upozornit na souvislost zákona o právu petičním a zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Signatáři peticí ovšem nemusí poskytovat souhlas se zpracováním a není je zapotřebí informovat o údajích, ani není třeba zpracování osobních údajů (shromažďování podpisů pod petici, předávání petičních archů apod.) sdělovat Úřadu pro ochranu osobních údajů.

V současné době se petiční akce začínají čím dál častěji objevovat i na internetu. Internetová prezentace může napomoci propagaci petice a tedy získání většího počtu podpisů. Podpisy nabyté přes internet ovšem mají pouze symbolickou platnost, neboť zákon zatím možnost podpisu petice přes internet neuznává [29].

Petici lze také podat k Evropskému parlamentu, pokud tak činí občané členských států Evropské unie. Petiční právo může také využít kterákoli společnost, organizace nebo sdružení se sídlem v Evropské unii. Petice se musí týkat věci, jež spadá do oblasti činnosti Evropské unie. Petice se může zabývat otázkami, které jsou v zájmu nebo působnosti Evropské unie, například zaměstnaností, volným pohybem osob, uznáváním odborné kvalifikace a dalšími náležitostmi týkajícími se provádění právních předpisů Evropské unie. O petici rozhoduje petiční výbor Evropského parlamentu. Stanoví, zda je petice přípustná nebo nepřípustná. Nepřípustnou peticí je ta, která nesplňuje dané náležitosti. Nepřípustné jsou i petice stěžující si na mylný úřední postup orgánů a institucí EU. Tato oblast spadá do kompetence veřejného ochránce práv. Pokud je petice přípustná, rozhodne výbor o dalších krocích. V obou případech musí výbor informovat osobu, která petici podává. K tomuto účelu byla vytvořena tzv. korespondence s občany.

Evropská unie zakotvila ve Smlouvě o Evropské unii funkci ombudsmana, který je jmenován Evropským parlamentem a jeho funkční období je stejné jako funkční období Parlamentu. Ombudsman má na starosti vyšetřování stížností, které jsou podány na orgány a instituce EU. Tyto stížnosti může podat každý občan, nebo libovolná organizace z Evropské unie. Ombudsman se snaží docílit usmíření mezi tím, kdo si stěžuje a dotyčnou institucí. Dalším právem občana EU je, že může předat petici Evropskému parlamentu [30].

Petiční právo je jednou z garancí zákonnosti ve veřejné správě a je zajištěno každému (článek 18 Listiny základních práv a svobod). Díky němu se mohou lidé obracet na státní orgány a sdělovat jim svůj názor či své požadavky. Podmínkou stanovenou v Listině je, aby petice nezasahovala do nezávislosti soudů a nevyzývalo se jí k porušování základních práv a svobod. Na článek 18 Listiny navazuje zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním, který blíže stanovuje podmínky výkonu petičního práva.

V Listině je dále uvedeno, že petiční právo je zajištěno všem. Každý má právo obracet se sám nebo s jinými lidmi na státní orgány nebo orgány územní samosprávy se svými žádostmi, stížnostmi a návrhy. Také je zaručeno v záležitostech, které se týkají veřejného

zájmu či společenského zájmu. Petici nelze použít ve věcech týkajících se soudní ústavy, především ve vztahu o rozhodovací činnosti soudu v jednotlivých případech.

Listina neumožňuje podávat stížnost ve věcech soukromých a osobních. Tuto možnost dávala vládní vyhláška č. 150/1958 Ú. 1., o vyřizování stížností, oznámení a podnětů pracujících, která byla s účinností od 1. ledna 2006 zrušena nařízením vlády č. 370/2005 Sb. [15].

3.3 Právo shromážd'ovací

Výkon tohoto práva umožňuje občanům využívat svobody projevu a shromáždění, které napomáhají k výměně informací a názorů. Slouží jako prostředek na řešení ústavních práv a svobod, na šíření veřejných a jiných společných záležitostí. Občan, který se účastní shromáždění, může pomoci řešit tyto záležitosti. Vyjádří tak své postoje a stanoviska.

Shromáždění svolává svolavatel, který má povinnost oznámit konání shromáždění obecnímu úřadu, ale nemusí mít jeho povolení (pokud se nejedná o výše uvedené případy). Oznámení musí obsahovat tyto náležitosti: kdo svolává, kdy se svolání bude konat, kde se bude konat, dále musí oznámit začátek i konec, počet účastníků a povolení majitele pozemku. Hlavním údajem, který se musí uvést, je účel svolání shromáždění. Svolavatel také může požádat o účast policie. Pokud se stane, že na jedno místo jsou svolána dvě shromáždění, postupuje se tímto způsobem: obě strany se dohodnou o konání shromáždění, losují, popřípadě se koná shromáždění té strany, která si místo zamluvila jako první.

Úřad může shromáždění zakázat v případě, že porušuje zákony, popírají se nebo omezují práva občanů (např. pro rasový podtext), či má-li se shromáždění konat na místě, kde by účastníkům hrozilo závažné ohrožení na jejich zdraví anebo koná-li se na ohlášeném místě jiné, již dříve oznámené shromáždění. Úřad rozpustí shromáždění za podmínek stanovených v zákoně. Někdy je nutné provést tzv. rozpuštění shromáždění. Tento zákrok provádí správní orgán, tedy policista či pracovník městského úřadu (podle § 12 shromážd'ovacího zákona). Důvod pro rozpuštění shromáždění může být jeho předchozí zákaz, pokračování shromáždění po určené době ukončení nebo páchání trestných činů během shromáždění.

Právo shromažďovací se nevztahuje na jakékoli veřejné veselosti, svatební průvody, pochody, poutě nebo jiná veřejná shromáždění, která jsou povolena zákonem. Za veřejné shromáždění se pokládají schůze, pouliční průvody a manifestace, které jsou každému přístupné. Pokud chceme svolat veřejné shromáždění, nemusíme mít povolení státního orgánu. V tomto případě však máme oznamovací povinnost. Shromáždění se nesmí provádět v oblasti do sta metrů od staveb zákonodárných sborů a Ústavního soudu. Konání sportovních akcí se nepovažuje za shromáždění.

Účastníci shromáždění jsou povinni dbát pokynů svolavatele a pořadatelů. Měli by se zdržet všeho, co by mohlo narušit poklidný průběh shromáždění. Nesmějí mít u sebe žádné zbraně ani výbušniny.

Jak jsem již podotkla dříve, svoboda shromažďovací je spojena se svobodou projevu, jelikož umožňuje realizovat tuto svobodu ve shromáždění. Také má vazbu na náboženskou svobodu, neboť náboženská shromáždění patří k základním projevům všech náboženství. Svoboda shromažďovací je zakotvena v mnoha národních i mezinárodních katalogích lidských práv, např. v Evropské úmluvě o lidských právech nebo Všeobecné deklaraci lidských práv [3].

V Listině základních práv a svobod se uvádí, že občané mají právo shromažďovat se bez nutnosti povolení státního orgánu. Zakázat shromažďování lze vydat pouze v případech uvedených v zákoně, např. shromáždění svolaná za účelem diskriminace občanů, shromáždění směřující k odstranění demokratického zřízení, při ochraně zdraví, majetku, ochraně státu. Avšak shromáždění nemůže být podmíněno souhlasem orgánu veřejné správy.

Ústavní překážkou pro jeho zákonné omezení je ochrana práv a svobod druhých, ochrana veřejného pořádku, mravnosti nebo bezpečnost státu a to pouze, pokud se shromáždění koná na veřejných místech. Listina vylučuje povolovací režim a zákon v té souvislosti upravuje oznamovací režim. Nemáme povinnost oznamovat shromáždění, které má uzavřený charakter. Tím mám na mysli osoby žijící ve stejném obydlí, hosty při různých příležitostech v uzavřeném prostoru (salonek, klub, apod.) [8].

Článek 11 Úmluvy pojednává jak o svobodě shromažďování, tak o svobodě sdružování. V článku se píše, že právo shromažďovací může být omezeno, ale pouze

v případech, kdy to povolí a stanoví zákon. Jsou to taková omezení, která jsou i v demokratických zemích nevyhnutelná. Jako příklad mohu uvést ochranu národní bezpečnosti, ochranu zdraví, ochranu práv občanů či ochranu pořádku a předcházení zločinnosti. Tento článek neomezuje uvalení omezení navržené zákonem na provedení těchto práv příslušníky ozbrojených sil, policie a státní správy [28].

3.4 Právo sdružovací

Toto právo dává každému nárok sdružovat se, a to bez nutnosti registrace a bez právní subjektivity. Je zaručena i jiná možnost, a to je právo sdružovat se spolu s jinými osobami ve společnostech, spolcích a v dalších sdruženích. Jde jak o sdružování, tak i o spolčování neboli spolkovou činnost. Od jiných sdružení se odlišují právní subjektivitou, což je spojeno s nezbytností registrace. Toto je upraveno zákonem č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, což, jak jsem již zmínila, stanoví registrační princip, přičemž ale vyloučí princip povolovací.

Jednotlivá sdružení vznikají registrací. Návrh registrace se podává Ministerstvu vnitra. Návrh na registraci podávají nejméně tři osoby. Jde o přípravný výbor, kde alespoň jedna osoba musela dovršit věk 18 let. Mezi členy přípravného výboru může být i osoba, která není občanem České republiky. Návrh na sdružení členové podepíší, je třeba uvést jejich jména, bydliště a data narození. Pokud je ve výboru pouze jeden člen starší 18 let, je zmocněn jednat jejich jmény. K návrhu je nutné připojit stanovy sdružení, kde musí být uveden název sdružení, jaký je cíl jeho činnosti, sídlo sdružení, orgány sdružení, zásady hospodaření a v neposlední řadě ustanovení o organizačních jednotkách.

Název sdružení se musí lišit od jiné, již existující právnické osoby, která již funguje na území České republiky. Dále se musí lišit od názvu orgánu veřejné moci ČR, mezinárodní organizace a od názvu Evropské unie a jejích orgánů. Název sdružení musí obsahovat zkratku o. s. nebo musí obsahovat plný název: občanské sdružení. Sdružení zaniká v případě, jako jsou např. pravomocné rozhodnutí ministerstva, dobrovolné rozpuštění nebo sloučení s jiným sdružením.

Není povoleno zakládat sdružení, která se snaží dosáhnout svých cílů způsoby, které jsou v rozporu se zákony a ústavou, jejichž cílem je neuznávat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich původ, pohlaví, rasu, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení.

Jak jsem již uvedla, další skupinou sdružení jsou politické strany a politická hnutí. Založit stranu či hnutí mohou nejméně tři občané starší 18 let. Osoby, jež jsou součástí přípravného výboru, musí být občany České republiky. Členy stran a hnutí se mohou stát pouze občané České republiky starší 18 let. Do strany či hnutí nemůže vstupovat a ani ji zakládat osoba, která je již členem jiné politické strany nebo hnutí. Nikdo nesmí být nucen k členství ve stranách a hnutích. Ze strany a hnutí může každý svobodně vystoupit. Žádná osoba nemůže být omezována ve svých právech proto, že je příslušníkem strany a hnutí a že se účastní jejich činností, podporuje je nebo stojí mimo ně. Členové strany nesmí provozovat žádnou podnikatelskou činnost kromě pořádání kulturních a propagačních akcí. Je-li hospodaření ziskové, nesmí se zisk rozdělit mezi členy. Musí být zpracována výroční finanční zpráva a členové ji předloží Parlamentu [3].

Přípravný výbor předloží návrh na registraci politické strany Ministerstvu vnitra. Registrace musí zahrnovat písemný návrh, petici od alespoň 1000 občanů, stanovy politické strany či politického hnutí. Poté, co Ministerstvo vnitra sdělí a odstraní své připomínky, stranu zaregistruje. Registraci stran a hnutí provádí Statistický úřad. Politická strana či hnutí zaniká výmazem z databáze Statistického úřadu. Za vznik či zrušení strany se neplatí žádné poplatky. Stát politické strany či politická hnutí nefinancuje, vyjma podpory ve formě volebního příspěvku [4].

Na základě obecného práva sdružovacího, shromažďovacího a petičního vznikají občanské iniciativy. Jsou to zájmová sdružení občanů, která se snaží prosadit konkrétní a často lokální cíle. Občanské iniciativy jsou zpravidla neformální nebo jen málo formalizované. Často je tvoří ani právnické osoby, nemají stanovy ani majetek. Mohou být založeny za konkrétním účelem, například při usilování o změně rozhodnutí úřadů zabránit stavbě, apod. Ale také se zabývají širšími zájmy a dlouhodobějšími cíli, například v oblasti životního prostředí, sociální péče, ochrany památek, místního hospodářství. Typické občanské iniciativy se obvykle neslučují s nějakou politickou stranou, ale naopak se snaží získat pro své projekty a záměry podporu ve všech politických stranách.

V Listině je uvedeno, že občan má právo sdružovat se sám nebo s ostatními nebo také zakládat spolky, společnosti, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení i odborové organizace. Další skupinu tvoří politické strany, politická hnutí a jiná sdružení. Členy mohou být i právnické osoby. Práva a povinnosti člena sdružení upravují stanovy sdružení. Dovolena nejsou ta sdružení, jež se snaží dosáhnout svých cílů, které jsou v rozporu se zákonem či

Ústavou ČR, diskriminují obyvatele nebo vykonávají funkci státních orgánů (pokud to nestanovil zákon).

Podle Listiny má právo sdružovací dvě formy, a to formu spolku (tzv. občanského sdružení), nebo formu politické strany. Listina nijak neodlišuje tyto dvě formy práva sdružovacího. Ústava ČR chápe politický systém jako svobodný a dobrovolný a dává vzniknout volné a spravedlivé soutěži politických stran. Listina uvádí, že zakládat politické strany a být jejich členem může být pouze občan státu, avšak právo sdružovat se, má každý.

Zákon chápe politické strany jako činitele pluralitní společnosti. Je to dáno i skutečností, že strana a hnutí mají právo na státní příspěvek, jenž, podle § 20 zákona, obsahuje tzv. stálý příspěvek a příspěvek na mandát. Především činnosti politických stran se týká garance článku 22 Listiny, která požaduje, aby úprava politických práv a svobod ochraňovala svobodnou soutěž politické moci ve společnosti [14].

Listina zdůrazňuje především ten charakter občanských sdružení, která jsou přirozenou tendencí lidské povahy a touhy dělat něco společně (sejít se, diskutovat, řešit věci). Mohlo by se zdát, že Listina příliš nerozvádí zákony, které se zabývají možností ekonomického podnikání ve sdružení. K těmto sdružením se vyžaduje registrace nutná k založení či sdružení majetkového charakteru, to ovšem bez nutnosti registrace. Můžeme tedy říci, že Listina pojala sdružovací právo úzce a že forma tohoto práva je širší. Právo na odpor nepřímo souvisí s právem sdružovacím [7].

Evropská úmluva pojednává o právu sdružovacím společně s právem shromažďovacím. Článek uvádí téměř to stejné jako Listina základních práv a svobod. Navíc ale uvádí, že toto právo nesmí být omezeno ničím jiným, než jenom zákonem [28].

3.5 Právo podílet se na správě věcí veřejných

Toto právo se týká pouze občanů České republiky. Nachází se v čl. 21 Listiny. Občané mají oprávnění podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců. Podmínky stanovuje zákon. S právem podílet se na správě věcí veřejných souvisí nepřímo volební právo.

Volební právo nebylo vždy základním lidským právem, ale bylo určitým skupinám obyvatelů omezováno. V některých státech bylo například až do 20. století kritériem pohlaví,

ženy nesměly volit. Volit také nesmělo dělnictvo nebo příslušníci ozbrojených sil. Všeobecné rovné právo, jak ho známe dnes, bylo zavedeno až po vzniku Československé republiky. Dnes je právo volit jedním ze základních lidských práv a také je deklarováno v mnoha mezinárodních listinách.

Volební právo znamená právo občanů podílet se na volbách do státních a také samosprávných orgánů a funkcí. Rozlišuje se přitom volební právo aktivní, které znamená, že občan smí volit a volební právo pasivní, které značí, že občan smí kandidovat a být volen. Rozlišují se tři typy volebního práva. Všeobecné právo nám říká, že nikdo nesmí být vyloučen z volebního práva z důvodu společenského postavení, věku či rasy. Panuje politická rovnost občanů. Další právo se nazývá právo rovné. Vyjadřuje nám, že každý volič má stejný počet hlasů a každý hlas má stejnou váhu. A poslední, třetí právo, je právo přímé. Přímé právo znamená, že volič dává svůj hlas určitému kandidátu nebo skupině kandidátů.

Volby se konají do Poslanecké sněmovny a do Senátu. Pro obě komory je společně tajné hlasování. To znamená, že nemůže být zjištěno, komu volič hlasy odevzdal. Zabezpečuje to svobodu rozhodování voličů a je vyloučen jakýkoliv nátlak na voliče. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon. Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.

Občané mají nárok účastnit se na správě veřejných věcí přímo (referendem) nebo nezávislou volbou svých zástupců. Právo hlasovat v místním referendu má každá osoba, která je zmocněna volit do zastupitelstva obce. V místním referendu se rozhoduje o věcech, které patří do samostatné působnosti obce nebo statutárního města. Vyskytují se výjimky: nelze hlasovat např. o místních poplatcích, rozpočtu, volbě a odvolání starosty či primátora. V mnoha demokraciích jsou taková rozhodnutí pro volené reprezentanty a státní správu závazná a právo na referendum je zakotveno v ústavě. Příkladem je Švýcarsko a Lichtenštejnsko (od roku 1848), ale i většina států USA, částečně Irsko, všechny spolkové země Německa (například v Bavorsku od roku 1995) nebo Itálie.

Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem. Právo volit do Poslanecké sněmovny a do Senátu má každý občan ČR, který dovršil věk 18 let. Do Poslanecké sněmovny může být zvolen každý občan ČR, který má právo volit a dosáhl věku 21 let. Do Senátu může být zvolen každý občan ČR, který má

právo volit a dosáhl věku 40 let. Při volbách do zastupitelstev obcí a krajů je věková hranice 18 let [5].

Právní úprava voleb do Poslanecké sněmovny vychází ze zákona, na jehož základě se volilo do České národní rady. Poslední Česká národní rada ustavená podle tohoto zákona byla poté v souvislosti se vznikem samostatné České republiky ústavně transformována do Poslanecké sněmovny jako jedné z předřadných komor Parlamentu České republiky. Právní úprava voleb do Senátu zatím neexistuje a je spojena s tím, zda Poslanecká sněmovna dojde k závěru, že je třeba ústavně zakotvený Senát ustavit.

Již existující volební zákon rozvíjí a konkretizuje ústavní principy volebního práva a volebního systému. Volby organizují volební komise. Kandidáti jsou navrhováni na kandidátních listinách. Volby vyhláší do obou komor Parlamentu prezident republiky s dohledem premiéra nebo jiným členem vlády, který je tímto pověřen. Jakýkoli nový zákon je tak vázán i tímto ústavním ustanovením. Ústavní ustanovení je realizováno jako kombinace uzavírací klauzule a převádění zbytků hlasů do druhého skrutinia [3].

Zákon definuje volební území. Česká republika se při volbách dělí na volební kraje a volební okrsky. Obecní úřad sestavuje seznamy voličů podle volebních okrsků. Voliči jsou zapsáni podle místa bydliště. Každý volič může být zapsán pouze v jednom seznamu voličů. Seznamy voličů musí být volně přístupné, aby do nich občané mohli nahlédnout. Pouze na základě voličského průkazu může být volič zapsán do kteréhokoliv seznamu voličů v ČR a tam volit. Voličský průkaz vydává obecní úřad občanům, kteří nebudou nebo nemohou moci volit ve svém volebním okrsku. Občané mají přímý podíl na územní samosprávě. Ústava nevynezuje ani neomezuje občanům právo volit [8].

Posledním politickým právem, kterým se Listina základních práv a svobod zabývá, je politické právo. Občané České republiky se mohou účastnit voleb přímo nebo pomocí svého zvoleného zástupce. Volby se musí konat pouze ve lhůtě nepřesahující pravidelná volební období, která jsou stanovena zákonem. Volby se provádí tajným hlasováním, volební právo platí pro všechny stejně, je všeobecné a rovné [14].

Podmínky voleb stanovuje zákon. Ústava zakládá volby do Poslanecké sněmovny na principu přímosti v kombinaci s principem poměrného zastoupení. A volby do Senátu v kombinaci s principem většinovým, stejně jako při volbách do zastupitelstev. Ústavně je

tedy zabráněno aplikovat nepřímé volby při ustanovování zákonodárných sborů v České republice nebo zastupitelstev územních samosprávných celků (kraje, obce). Ústava stanovuje věkovou hranici aktivního volebního práva (18 let) a pasivního volebního práva (21 let, respektive 40 let) při volbách do Poslanecké sněmovny, resp. do Senátu [5].

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod obsahuje o tomto právu ještě něco navíc než Listina. V článku 16 uvádí, že nesmí být zabráněno vykonávat politickou činnost cizincům. V Dodatkovém protokolu, který přísluší Evropské úmluvě (článek 3) je napsáno, že politické strany se zavazují konat volby s tajným hlasováním v předem určených termínech. Volby mají zajistit vyjádření názoru občanů [28].

3.6 Právo na odpor

V článku 23 v Listině základních práv a svobod se uvádí, že občané se mohou postavit na odpor tomu, kdo by omezoval jejich lidská práva a základní svobody, pokud by byla zmařena činnost ústavních orgánů a použití zákonných prostředků. Právo na odpor se opírá o přirozeně právní princip lidských práv. Souvisí s principem svrchovanosti moci lidu.

Právo na odpor vzniklo v dávné minulosti a dále se po staletí vyvíjí. Na počátku 19. století bylo právo na odpor všeobecně akceptováno, na jeho konci bylo odmítáno. Bylo to dáno tím, že se mínilo, že právo na odpor bylo překonáno výstavbou právního státu. Příkladem je odpor v době druhé světové války, kdy prezident prohlásil zákonitost kontinuity československého státu a vybídl z emigrace národ k odporu. Druhým případem je odpor proti invazi pěti zemí Varšavské smlouvy a jejich kolaborantům.

Právo na odpor vyžaduje splnění několika podmínek. Předně se nelze postavit na odpor a nerespektovat příkazy orgánů státu v případě, kdy jde o porušování jednotlivých práv. Nápravy se lze domoci jinými ústavními či zákonnými prostředky. Přestane-li tedy stát uznávat jen jednotlivá práva, jako např. právo každého na život (čl. 6 Listiny) nebo začne porušovat osobní svobodu (čl. 8) tím, že zahájí budování koncentračních táborů, pak by porušení jednotlivých práv nezakládalo právo na odpor proti státní moci. Jestliže některá ustanovení Ústavy nejsou splněna, nelze se práva na odpor dovolat. Instrukce v tomto případě dostatečně nepůsobí jako ochraňující demokratický řád lidských práv.

Právní proveditelnost tohoto práva je komplikovaná zejména v tom významu, že jeho aplikovatelnost je vázána na okolnosti, za kterých by nefungovaly ústavní orgány. Z tohoto důvodu by také bylo obtížné usoudit, zdali jde o ochranu demokratického řádu nebo o zneužití tohoto ústavního práva. Jeho ústavní smysl je proto zapotřebí vidět spíše jako deklaratorní možnost spontánní i organizované občanské akce, která směřuje k obnovení demokratického řádu lidských práv a základních svobod založené Listinou.

Právo na odpor nemá pouze občan určitého státu, ale národ jako celek. Zejména pokud je okupován cizí mocností, kulturou nebo ideologií, je mu vnucován jiný způsob života, a to prostřednictvím médií, státních institucí nebo mezinárodních organizací s vyloučením jakékoliv jiné alternativy. Národ nelze zbavit odporu, protože národní odpor je podmínkou udržení národa v takových situacích, kdy je v ohrožení jeho celistvost, jednota, budoucnost a tradiční kultura.

Právelem na odpor se již v minulosti zabýval anglický filozof John Locke, který nesouhlasil s politickou situací v zemi. Proto vytyčil právo na odpor proti nespravedlivé státní moci. Podle Locka je zákon rozhodující nástroj nejen zabezpečení, ale i rozšíření svobody člověka, jeho osobnosti a zároveň jej chrání od diktatury druhých. A pokud moc již neslouží k tomu, k čemu byla předurčena, je zde právo na odpor.

Prohlášení nezávislosti USA v roce 1776 bylo založeno na právu na odpor. To také bylo později zakotveno v Deklaraci práv člověka, která byla přijata 1789 Ústavodárným národním shromážděním a představovala tak první krok k vytvoření francouzské Ústavy.

Podle Listiny se právo na odpor nepřiznává cizincům a osobám bez státní příslušnosti. Z toho vyplývá, že toto právo je výlučně pro občany České republiky. Právo na odpor předpokládá ochotu bránit nejen sebe sama, nýbrž i práva a svobody druhých občanů. Právo na odpor nelze zrušit.

Právo na odpor je obsaženo v Listině základních práv a svobod, Evropská úmluva se jím nezabývá. Z evropských zemí je zakotveno právo na odpor též ve francouzské nebo německé ústavě [34].

4 Zhodnocení politických práv v České republice

Právo podílet se na správě veřejných věcí je zákonem stanovená možnost občana vyjadřovat se k záležitostem veřejného zájmu a společně s jinými občany o nich spolurozhodovat. Zvláštním projevem je právo volební. To znamená právo občanů účastnit se voleb. Jelikož lid je zdrojem veškeré státní moci, kterou vykonává prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní (nepřímá demokracie), volební právo v České republice je jedním ze základních zásad budování státu. Volba přitom může být přímá, pokud voliči volí přímo jednoho z uchazečů o funkci nebo nepřímá, pokud vybírají volitele, kteří teprve provedou vlastní volbu. Nepřímá volba se u nás používá například při volbě prezidenta republiky. Výše postavené politické strany se zavazují konat v domluvených intervalech volby s tajným hlasováním za podmínek, které zaručí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě legislativního sboru.

Na konci roku 2010 začala být již na vládní úrovni připravována změna v Ústavě, která by zavedla volbu prezidenta přímo občany. V případě, že by tento návrh prošel, Česká republika by se tak přidala ke 12 zemím Evropské unie, které přímou volbu hlavy státu již mají [33]. Ministerstvo spravedlnosti přichystalo tři varianty přímé volby hlavy státu. Jedna spočívá v jednokolové volbě, dvě ve volbě dvoukolové. V prvním kole volby by byl zvolen ten, kdo získá nadpoloviční většinu všech hlasů. Pokud by k tomu nedošlo, postoupili by do druhého kola volby dva nejdárnější kandidáti a prezidentem by byl zvolen ten, který by získal více hlasů. Tedy stejná varianta, která je využívána při volbách do Senátu. V další variantě by volič jednotlivé kandidáty uspořádal podle své preference a prezidentem by pak byl zvolen ten kandidát, který by byl první v celkovém pořadí.

Před pár lety se v médiích rozběhla diskuse o případném uzákonění volebního práva pro mladistvé. Zastánci tohoto návrhu by mohli argumentovat § 12, Úmluvy o lidských právech a svobodách, kde se hovoří o tom, že názor dítěte má být vyslyšen. První evropskou zemí, která snížila volební hranici na 16 let, bylo Dolní Sasko a učinilo tak v roce 1995. Později se k němu přidaly i další spolkové země v Německu, Rakousku a kanton Glarus ve Švýcarsku. Rakousko je jedinou zemí v Evropě, kde šestnáctiletí můžou volit v parlamentních volbách. Volební právo od 16 let není realizováno pouze v zemích Evropy, ve své legislativě je má zakotveno například i Brazílie v Jižní Americe. Od 16 do 18 let je tam volební právo, od 18 do 70 let povinnost a nad 70 let opět právo. Pokud někdo povinnost

volit nerespektuje, není přímo sankcionován, jen si pak například nemůže vzít úvěr od některého ze státních finančních ústavů.

Volby jsou v zastupitelské demokracii významným a základním mechanismem, pomocí kterého může občan vyjádřit svůj názor a účastnit se na rozhodování o věcech veřejných. Ve volbách volí občan svého zástupce a předává mu některé své pravomoci, zvolený zástupce získává právo rozhodovat o podstatných věcech týkajících se všech obyvatel. Volební účast často bývá spojována s mírou zájmu občanů o veřejné záležitosti. Pokud je voličů málo, může to značit, že jsou lidé přesvědčeni, že svojí účastí ničeho nedosáhnou. Obecně občané spoléhají na to, že situace zůstane stejná.

Svoboda projevu patří mezi nejdůležitější politická práva. Právo na svobodu projevu je těsně spjata s dalšími právy a může být omezeno, je-li s ostatními právy v konfliktu. Právo na svobodu projevu je zvláště důležité pro sdělovací prostředky, kde hraje roli jako nositel obecného práva na svobodu vyjadřování pro všechny.

Internet může být v dnešní době pojat jako revoluce pro cenzuru, stejně jako pro svobodu projevu. Svoboda informací může v souvislosti s internetem a informačními technologiemi zahrnovat i právo na soukromí. Stejně tak lze právo na soukromí chápat jako lidské právo a svoboda informací je rozšířením tohoto práva. Svoboda informací se může týkat i cenzury (například z hlediska možnosti přístupu k webovému obsahu bez cenzury a restrikcí).

S rozvojem internetu má každý možnost bezplatně uveřejňovat své vlastní názory na stránce, kterou si vytvoří, nebo komentuje příspěvek jiného či se přidá do diskuze. To přináší sebou svobodu projevu, kterou je možno na internetu jen velmi těžko potlačit, což je v některých případech pozitivní. Toho využívá mnoho lidí a sdělují tak své názory na internetových stránkách. Ovšem někdy musí editoři svobodu projevu při diskuzích na svých stránkách omezovat.

Je pravdou, že internet a komunikace po něm volně překračují hranice států. V mnoha případech to způsobuje komplikace v právním režimu. Ústavy států hájí právo na soukromí a nedotknutelnost obsahu soukromé komunikace jen u korespondence probíhající uvnitř národních hranic. Internet opomíjí hranice a většina jeho provozu probíhá bez ohledu

na zeměpisné umístění účastníků. Z tohoto důvodu není režim ochrany nijak jasně upraven, vlastně můžeme říci, že je dovoleno prakticky vše.

Dnešní internet tvoří gigantickou síť, která propojuje takřka deset miliónů počítačů na všech kontinentech, s nimiž přímo nebo pomocí modemu připojovaných počítačů má možnost pracovat zhruba 40 miliónů lidí [18]. Jedním ze základních právních problémů internetu je již zmiňovaná přístupnost a hlavně šíření protizákonných informací. Článek 17 Listiny základních práv a svobod, tentýž co svobodu zaručuje, také zároveň připouští jistou zákonem stanovenou možnost ji omezit (v případě jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti).

Listina připouští možnost zákonného omezení svobody projevu a práva vyhledávat a šířit informace, jedná-li se o opatření v demokratické společnosti nepostradatelná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Právo přijímat informace však omezit nelze.

Dokumentů týkajících se lidských práv je mnoho. Mezi ty úplně první se řadí například britská Magna charta libertatum z roku 1215 nebo francouzská Deklarace práv člověka a občana z roku 1789.

Petiční právo. Kdokoliv z občanů České republiky má nárok obrátit se na orgány veřejné správy s peticemi týkajícími se záležitostí, které patří do kompetence těchto orgánů. Peticí se v podstatě může dožadovat čehokoliv, nesmí avšak zasahovat do svrchovanosti soudů a nesmí vybízet k porušování ústavy a zákonů. Petice se nejlépe využije jako pomocný prostředek k řešení problémů. Peticí se můžeme pouze upozornit na určitý problém, občané ale nemohou spoléhat na to, že danou záležitost vyřeší pouze touto peticí. Sbíráni podpisů pod petici vyžaduje čas a energii, musíme proto zvážit, zda je v našich silách nasbírat tolik podpisů, aby měla petice smysl a určitou politickou váhu.

Poslední dobou stoupá obliba online petic na internetu. První česká online petice byla podána v roce 1998 pod názvem Bojkot SPT Telecomu a tato petice získala více jak 150 000 podpisů. Od té doby narůstá v přímé úměře se zvyšujícím se počtem účastníků na internetu, obliba online petic. Existují specializované servery, na kterých se každý může k petici

přihlásit, či si ji dokonce založit. Téměř denně takto vznikají nové a nové petice. Na úřadech můžeme předložit jak papírovou, tak elektronickou petici.

Zakladatel petice může vždy vytisknout elektronickou petici a podpořit tím petici papírovou. Petiční zákon ukládá povinnost státního orgánu na petici do 30 dnů odpovědět a uvést své stanovisko k ní, ovšem judikatura Ústavního soudu toto ustanovení petičního zákona zpochybnila.

Podle Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 21/94 je státní orgán povinen petici jen přijmout, ale již není povinen na ni odpovídat. Listina ani petiční zákon neukládají státním organizacím sankci za nedodržení ustanovení. Z toho vyplývá, že je téměř nemožné se odpovědi na petici domoci právní cestou, byť to stanoví zákon. Dnes petice téměř pozbyla významu a důležitosti, neboť nepředstavuje nic víc než základní právo občanů komunikovat se svými úřady a představiteli a zástupci. V méně rozvinutých demokratických zemích je ale i toto právo redukováno. Petiční právo je z politických práv to nejmenší a pro některé lidi i nedůležité. Ale na rozdíl od iniciativy není závazné.

Záležitost petice by se měla týkat hlavně otázek v zájmu nebo v působnosti Evropské unie, ale také oblastí jako je ochrana životního prostředí, ochrana spotřebitelů, volný pohyb osob, majetku, kapitálu, odstranění národnostní diskriminace, provádění právních předpisů Evropské unie či rovnost mužů a žen. Petice by měla obsahovat veškeré údaje, které se týkají dané otázky, ale neměla by uvádět nepotřebné podrobnosti. Měla by být napsána jasně a čitelně a mělo by k ní být přiloženo i shrnutí. Petiční výbor se nezabývá žádostmi o informace a obecnými komentáři k činnosti EU.

Právo na odpor patří mezi základní lidská práva. Může být omezeno pouze zákonem, a to v mezích, které stanovuje Listina. Toto právo přísluší pouze občanům daného státu, stejně tak jako právo volební. Článek 23 lze použít tehdy, pokud jiné legální postupy selhaly, tedy, je-li znemožněna činnost ústavních orgánů a použití všech ostatních zákonných prostředků. Cílem vykonávání práva na odpor je zabránění útoku směřujícího proti podstatě demokratického řádu právního státu, který je založen na respektu k lidským právům.

Právo na odpor proti státní moci a proti každému, kdo by omezoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, je pouze krajním prostředkem. Z povahy věci nelze ani

očekávat, že by tyto záležitosti rozhodly současné orgány daného státu, proti němuž by odpor mohl směřovat.

Zpětně je patrné, že evropské diktatury 20. století, nacismus a komunismus, nebyly žádnými myslitelnými metodami odporu zevnitř svržené. První byla vyvrácena obrannou válkou moci, druhá byla rozložena po 70 letech v důsledku vnější ekonomické konkurence. V obou případech byl jakýkoliv vnitřní odpor v podstatě marný.

Právo shromažďovací je politické právo, jehož náplní je možnost pokojně vystupovat na veřejných prostranstvích a sdělovat tam své názory. Pod tím si můžeme představit demonstraci či manifestaci. V teorii obsahuje dva současně přítomné prvky. Tvoří ho prvek vnější, který představuje setkání několika osob, a prvek vnitřní, znázorňující společný záměr těch, kdo se shromáždili. Takovéto shromáždění požívá lidsko-právní ochrany.

Svoboda shromažďovací úzce souvisí se svobodou projevu, neboť umožňuje realizovat toto právo ve shromáždění. Taktéž má úzkou vazbu na náboženskou svobodu, neboť náboženská shromáždění patří k základním projevům všech náboženství. Svoboda shromažďovací je zakotvena v řadě národních i mezinárodních dokumentů lidských práv. Například je zakotvena v čl. 19 Listiny základních práv a svobod, v čl. 11 Evropské úmluvy o lidských právech nebo v čl. 20 Všeobecné deklarace lidských práv. Ve shromažďovacím právu mají zvláštní smysl rozhodnutí nejvyššího správního soudu, protože dotvářejí mnohokrát nejasné právní normy shromažďovacího zákona.

Účelem výkonu shromažďovacího práva je využívání svobody projevu a dalších ústavních práv a svobod občanů k výměně informací a názorů a současně se podílet na řešení veřejných a jiných společenských problémů vyjádřením jejich postojů a stanovisek. Naopak za shromáždění nemůžeme považovat shromáždění osob, které souvisí s činností státních orgánů, shromáždění týkající se poskytování služeb a jiná shromáždění, která neslouží výše naznačenému účelu.

Vykonávání práva shromažďovacího se může dostat do rozporu s jinými právy a také s veřejným zájmem. Výkon práva shromažďovacího může být v nesouladu s vlastnickým právem jiných subjektů (např. zabránění pozemku k pořádání demonstrace či umělecké produkce), veřejnou bezpečností, klidem a pořádkem (rušení hlukem, výtržností, násilností), ochranou životního prostředí (ničení přírody) apod. Zákon tyto situace předpokládá a

umožňuje shromažďovací právo omezit buď formou rozpuštění již probíhajícího shromáždění či jeho předchozím zákazem.

Svoboda sdružovací je zaručena všem občanům České republiky, na toto právo není potřeba povolení státního orgánu. Členy sdružení mohou být jak fyzické, tak právnické osoby. Členství ve sdružení je založeno na principu dobrovolnosti, nikdo do něho nesmí být nucen. Samotná sdružení jsou právnickými osobami. Do jejich činnosti mohou státní orgány zasahovat pouze v mezích zákona. Právo sdružovací můžeme také zařadit mezi práva spolková a politickostranická.

Společnostmi se dle zákona rozumí společnosti vědecké či odborné, nejedná se o společnosti obchodní nebo náboženské, ani právnické osoby v právním režimu obecně prospěšných společností. Pro tyto všechny platí jiná zákonná modifikace a zákon o sdružování se na ně nevztahuje. Pojem jiné občanské sdružení je chápán jako výraz pro všechny právnické osoby spadající do právního režimu tohoto zákona s výjimkou odborových organizací, organizací zaměstnavatelů a jejich svazů, jakož i svazů jakýchkoli jiných právnických osob.

Pro výkon práva sdružovacího jsou stanoveny zákonné meze. Příčinou jeho omezení je předcházení nebo zabránění rozporu s jinými právy a svobodami nebo s veřejným zájmem. Na tuto situaci nezapomíná zákon definicí nedovolených sdružení, jejichž registraci může Ministerstvo vnitra odmítnout. Jedním takovým příkladem je sdružení, které dosahuje svých cílů způsoby, které jsou v rozporu s Ústavou a zákony. Vyskytnou-li se důvody pro odmítnutí registrace sdružení až během existence sdružení, Ministerstvo vnitra na sdružení upozorní s výzvou ke zlepšení. Jestliže sdružení i nadále v nedovolené činnosti pokračuje, má Ministerstvo vnitra možnost rozpuštění daného sdružení.

Právní úprava je stručná, v průběhu let byla novelizovaná jen dílčím způsobem a její použití stále přináší řadu problémů. Jedním z nich je skutečnost, že zákony obsahují mnoho neurčitých právních pojmů, což klade zvýšené požadavky na správní praxi při aplikaci norem obsahujících neurčité právní pojmy na konkrétní případy. Hlavní a významnou roli ve sjednocování výkladu právních předpisů hraje rozhodovací činnost soudů ve správním soudnictví.

K výkonu sdružovacího práva není třeba žádného povolení ze strany státního orgánu, ke vzniku sdružení je podle zákona stanovena jenom registrace u příslušného orgánu státní správy, jímž je Ministerstvo vnitra. Ministerstvo provede registraci, o níž nevydává rozhodnutí ve správním řízení. Do 10 dnů od zahájení řízení zašle zmocněnci přípravného výboru jedno zhotovení stanov s vyznačením dne registrace, jenž je dnem odeslání. Registraci zamítne ministerstvo vnitra pouze ze zákonem stanovených důvodů, např. jestliže jde o organizaci, na kterou se nevztahuje zákon o sdružování občanů, nebo jde o sdružení nedovolené.

Závěr

V bakalářské práci se snažím objasnit politická práva v České republice. Práci jsem rozdělila do dvou tematických okruhů, ve kterých se zaměřuji na popis politických a lidských práv. Téma politických práv je velice obsáhlé, a proto jsem se věnovala pouze vybraným politickým právům.

V první kapitole se nejprve zabývám historií lidských práv, která sahá až k Platónovi. Musíme si uvědomit, že lidská práva se během staletí nábožensky, kulturně i filozoficky vyvíjela. Velkým mezníkem v historii práv je druhá polovina 18. století, doba osvícenství. Tehdy byly formulovány listiny práv, které mají význam pro politické i právně ústavní podpory. V další části popisují Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, která je jedním z nejdůležitějších dokumentů zabývajících se lidskými právy. Také se zmiňují o organizacích pro lidská práva, která jsou podle mého názoru důležitá. Snažím se čtenáři blíže přiblížit právo absolutní a relativní.

Druhá kapitola mé práce pojednává již blíže o politických právech a jejich využití. Občanská a politická práva jsou základními a tvoří osu úmluvy. Podle mého mínění patří mezi nejdůležitější práva politická právo shromažďovací a právo volební, kdy se každý z nás může podílet na chodu země. Je však samozřejmé, že politická práva jsou propojena a jedno politické právo navazuje na jiné a od nich se odvíjí práva ostatní. Také uvádím politická práva vybraných zemí Evropské Unie. V evropských zemích jsou politická práva ve většině případů stejná nebo téměř podobná. V této kapitole charakterizují také pojmy sociální a právní stát.

Ve třetí kapitole provádím rozbor politických práv. Východiskem pro rozbor je právní úprava zakotvená v Listině základních práv a svobod. Dále jsem vycházela z Ústavy České republiky a také z evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Kromě toho jsem politická práva v těchto dokumentech individuálně porovnávala. Ovšem práva v těchto písemnostech se od sebe mnoho neliší. Například v tzv. Evropské úmluvě je většinou přidáno několik ustanovení navíc oproti naší Listině.

Ve čtvrté kapitole jsem se zaměřila na zhodnocení jednotlivých politických práv. V bakalářské práci jsem usilovala o ucelený pohled na tematiku politických práv v České republice obzvláště proto, že téma politických práv se pro mě stalo velice zajímavé. Je nutné

vědět, že tato práva se týkají každého z nás, a to bez výjimky. Politická práva se týkají i mě osobně a to v každodenním životě. Jelikož Česká republika je právní stát, mělo by být samozřejmostí tyto práva dodržovat. Každý by měl znát svá práva, jelikož se s nimi denně setkává a je nutné se jimi i nadále zabývat.

Použitá literatura

- 1) BARTOŇ, M.: *Svoboda projevu a její meze v právu ČR*. Praha: Linde, 2002. 316 s. ISBN 80-7201-367-8
- 2) BOGUSZAK, J., ČAPEK, J.: Gerloch, A.: *Teorie práva*. Praha: ASPI Publishing, 2004. 348 s. ISBN 80-7357-030-0
- 3) FILIP, J.: *Ústavní právo – Učební text pro bakalářské studium na PrF MU*. Masarykova univerzita: Mikadapress s.r.o., 2010. 535 s. ISBN 80-210-20326.]
- 4) FILIP, J.: *Ústavní právo České republiky – Základní pojmy a instituty*. Brno: Doplněk 1, 1999. 535 s. ISBN 80-7239-036-8
- 5) FILIP, J.: *Volební právo pro parlamentní a obecní volby v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 34 s. ISBN 80-210-0671-4.]
- 6) GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V.: *Ústavní systém České republiky: Základy českého ústavního práva*. Praha: Prospektrum, 1999. 592 s. ISBN 80-85431-85-8
- 7) GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V.: *Listina základních práv a svobod: Preambule Listiny*. Praha: Prospektrum, 1999. s. 592
- 8) HENDRYCH, D., SVOBODA, C.: *Ústava České republiky*. Praha: C.H.Beck, 1997. 242 s. ISBN 80-7179-084-2
- 9) KLÍMA, K.: *Státověda*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 416 s. ISBN 80-86898-98-9
- 10) KLÍMA, K.: *Ústavní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 800 s. ISBN 80-85865-63-7
- 11) KLOKOČKA, V., WAGNEROVÁ, E.: *Ústavy států Evropské unie*. Praha: Linde, 2005. 335 s. ISBN 80-7201-056-5
- 12) PINC, Z., KUNC, J.: *Demokracie a ústavnost*. Praha: Karolinum, 1999. 263 s. ISBN 80-7184-868-9.]
- 13) ZOUBEK, V.: *Lidská práva – globalizace – bezpečnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 510 s. ISBN 978-80-7380-026-0
- 14) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- 15) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

- 16) *Business center* [online]. 1998-2011 [cit. 2011-04-26]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z [www:<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/](http://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/)
- 17) *Dějiny lidských práv* [online]. 2011 [cit. 2011-04-26]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v>.](http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v)
- 18) *Internet* [online]. 2011 [cit. 2011-05-28]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>.](http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet)
- 19) *Listina základních práv a svobod* [online]. 2010 [cit.2011-04-13]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_a_svobod>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_a_svobod)
- 20) *Listina základních práv evropské unie* [online]. 2010 [cit.2011-04-13]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_Evropsk%C3%A9_unie>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_Evropsk%C3%A9_unie)
- 21) *John Locke* [online]. 2010 [cit. 2011-04-13]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke>](http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke)
- 22) *Sociální stát* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_stát>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_stát)
- 23) *Právní stát* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Dostupné z [www:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Právní_stát>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Právní_stát)
- 24) *Evropská rada* [online]. 2004 [cit. 2011-01-01]. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Dostupné z [www:<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Summaries/Html/005.htm>.](http://conventions.coe.int/Treaty/en/Summaries/Html/005.htm)
- 25) *Evropská rada* [online]. 2004 [cit. 2011-01-02]. List of declarations. Dostupné z [www:<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/002.htm>](http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/002.htm)
- 26) *Evropská rada* [online]. 2004 [cit. 2011-01-02]. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Dostupné z WWW: [www:<http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/005.htm>](http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/005.htm)
- 27) *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 2011-01-03]. Dostupné z [www:<http://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/>](http://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/)
- 28) *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2010 [cit. 2011-01-03]. Dostupné z [www:<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf>](http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf)

- 29) *Občanská společnost* [online]. 2003-2006 [cit. 2011-04-25]. Dostupné z www:
<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=130356>
- 30) *Občanská společnost* [online]. 2003-2006 [cit. 2011-04-25]. Dostupné z www:
<<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=uj--1-239159>>
- 31) *Organizace zabývající se lidskými právy* [online]. 2008 [cit. 2011-01-04]. Dostupné z
www: <<http://www.icm.cz/organizace-zabyvajici-se-lidskymi-pravy>>
- 32) *Vláda České republiky* [online]. 2006 [cit 2011-01-04]. Dostupné z www:
<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=19852>
- 33) *Vláda České republiky* [online]. 2010 [cit. 2010-11-29]. Dostupné z www: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534/>
- 34) *Zákony* [online]. 2005-2011 [cit. 2011-05-28]. Dostupné z www: <http://zakony-online.cz/?s5&q5=all>